

Mångkultur i folkhemmet

INVANDRARE – SVENSKAR är ett tema som ofta tas fram i debatten. *Ny Värld:s* bidrag i den är inte att gå in på de tekniska och politiska lösningarna. (Det kan andra tidskrifter göra med större sakkunskap.) Vår uppgift är att ge vidare idéer och uppslag till lösningar som omsatts i praktisk handling.

För att vårt mångkulturella Sverige ska fungera som ett folkhem för alla tror vi att det behöver ske förändringar av attityder och motiv hos *alla* olika folkgrupper, inbegripande oss "majoritetssvenskar". Respekt för våra olika kulturer, ömsesidigt utbyte och samarbete bör bli resultatet.

I artiklarna berättas bl a om hur svenskar bjudit hem invandrare. Ofta känner sig invandrare ännu mera isolerade och utfrusna, särskilt i storstäderna, än vi "vanliga" svenskar gör i förhållande till varandra. Att öppna våra hjärtan och hem för invandrare är en praktisk sak, där vi alla och envar kan ha en del i att skapa bättre relationer. Gör vi det, kan vi kanske lära oss att leva naturligare och riktigare med varandra i Sverige över huvud taget.

Invandrarna har mycket att ge oss. De kunde också hjälpa oss svenskar att finna *vår* identitet genom att vi på nytt tillägnar oss de grundläggande moraliska värderingar som vi till så stor del tycks ha förlorat. Vi behöver varandra!

N.E.S.

"Jag tror vi kan förstå varandra"

Barbro Elmstedt har arbetat som familjepedagog bland assyrisk/syrianska familjer i Södertälje kommun. Den är en av Sveriges mest invandrartäta. Assyrier/syrianer har kommit som flyktingar bl a från Libanon och Turkiet. En syrisk-ortodox församling bildades i Södertälje 1969.

– Många svenskar har svårt att acceptera invandrarna som en del av vårt samhälle, säger Barbro Elmstedt. Vi vill på något sätt inte tro att många har det svårt i de länder de kommer ifrån, så svårt att de blir tvungna att stanna här. Vi har svårt att ta in att invandrarna är så många och att de flesta kommer att finnas kvar, och att deras barn blir framtidens svenskar.

Samtidigt har vi en överdimensionerad bild av hur mycket vi gör för vissa flyktinggrupper som t ex assyrier/syrianerna. Österrike, Nederländerna,

Schweiz, USA och Australien gör i flera avseenden mer än vi.

Jag tjänstgjorde under en tid som familjepedagog bland de assyrisk/syrianska familjerna som togs emot i Södertälje i mitten av 70-talet. Det gällde först och främst att få kontakt med dem och lära ut vissa saker om hur vårt svenska samhälle – så olikt deras! – fungerar.

Jag lärde mig att det finns en grundläggande skillnad i vår inställning. I Sverige ser vi först och främst till hur individen får sitt liv att fun-

Forts. sid. 6

"I den kultur som assyrier/syrianer företräder är det först och främst familjen man utgår från." (Foto: Neil Goldstein/MIRA)

Invandrare – svenskar

Ingen lektant längre

Milka är en jugoslavisk invandrare som kom till Sverige i slutet av 60-talet. I sitt hemland studerade hon juridik och tillhörde de oppositionella studenter som 1968 fann sig tvungna att fly.

I Sverige var hennes första arbete att diska på en ort i Mellansverige. Det gick bra – till dess hon fann att hennes månadslön stannade vid 185 kr medan hennes svenska arbetskamrater som gjorde samma arbete fick 850 kr. Då lämnade hon det jobbet.

I Stockholm fick hon jobb inom detaljhandeln och avancerade till chef för en Konsum-butik. Sedan erbjöd sig tillfället att ta över en matservering och hon slog till. Under hennes ledning utvecklade sig serveringen till att bli ett populärt ställe och då hon sålde den och tog över en annan servering följde en stor del av kunderna med henne till det nya stället.

Hon har en frisk attack på livet och en oförvillad syn på svenskarna med den erfarenhet hon har både som arbetare och arbetsgivare.

– Den som verkligen vill kan få ett jobb i det här landet, säger hon. Men man måste ligga i. Och som invandrare gäller det för mig att hela tiden vara litet bättre än svenskarna – annars kommer skällsorden som svartskalle och annat. Men om jag är litet bättre än de andra så blir jag accepterad.

– När vi invandrare träffas så talar vi alltid om svenskar. Och vi är överens om att det finns två typer av svenskar: det är de som vi kallar "äkta" svenskar och så är det de andra. De "äkta" svenskarna är hederliga och arbetsamma och man kan lita på dem. De är i allmänhet över 40 år. Men de andra är ingenting att lita på och det gäller i allmänhet unga människor. De dyker upp på jobbet kl 8 i stället för kl 7, och ibland kanske de inte kommer

förrän kl 11. Ibland kan de vara borta dagar i följd utan att man vet var de är. Inte kan de någonting heller. Milka berättar om flickor som inte vet hur mycket de skall ge tillbaka till en kund.

– Men det är inte bara deras fel, menar Milka, och berättar om en flicka som inte höll arbetstiderna. Det visade sig att hon bodde med sin mor och fyra halvsyskon. Alla hade olika fäder. Då modern inte kom hem på morgonen, fick flickan lov att ta sina halvsyskon till deras dagis.

En annan flicka hade Milka i två månader stora svårigheter med då hon inte höll arbetstiderna på morgnarna.

– Nu kan jag inte vara lektis åt dej längre, sa hon en dag åt flickan. De hade ett ingående samtal och Milka gjorde klart för henne att hon verkligen brydde sig om henne. "Men om du missar arbetet en gång till så är det slut", sade hon. "Vill du ha ett jobb så måste du sköta det." Och sedan dess har flickan skött sitt jobb.

– Jag skulle vilja hjälpa unga kvinnor med deras moral, svarar Milka på frågan vad hon helst skulle vilja göra för sitt nya hemland.

L.S.

Idag är drygt åtta procent av Sveriges befolkning utländska medborgare eller naturaliserade svenskar. I skolorna finns hemspråksundervisning på 130 olika språk.

1975 uppställdes av Invandrarverket vissa "Mål för svensk invandrar- och minoritetspolitik" efter principerna jämlikhet, valfrihet och samverkan. Målsättningen avser att ge minoritetsgrupper möjligheter att utvecklas enligt egna önskemål och kunna bibehålla sin egen kulturs särdrag. Santidigt tillförsäkras de samma rättigheter och möjligheter som befolkningen i övrigt.

Plötsligt blev jag själv invandrare

För nio år sedan arbetade jag som taxichaufför i Stockholm. Mitt motiv var att lätt och snabbt tjäna pengar, men jag upptäckte snart att det fordrade mycket tålamod med människor. Genom att köra taxi fick jag kontakt med det bästa och det sämsta och allt däremellan i det svenska storstadssamhället.

Jag kände en stor orättvisa i att många som kom till Sverige fick pengar, lägenhet och bidrag i alla former, medan andra som jag själv arbetade och slet och fick betala 55% i skatt. Detta gjorde mig bitter och jag började hata invandrarna för att en hel del av dem kunde utnyttja systemet.

Då jag efter två år som taxichaufför började arbeta med moralisk upprustning i konferenscentret i Caux, Schweiz, fann jag att jag kände mig som invandrare själv. Jag hade stora svårigheter med språket och ett sätt att leva och tänka som till vissa delar var annorlunda. Jag kunde plötsligt identifiera mig med invandrare och vad de tänker och känner.

Jag upptäckte att det låg en djup rädsla i mig som svensk att förlora allt det som vi fått kämpa oss till, men också en rädsla som invandrare att bli ivägskickad in i en okänd framtid.

Jag lärde här i Caux att vi alla lever i en värld. Då mitt hjärta brinner för lantbruket, känner jag att *alla* i vår värld bör få vad de behöver av mat, ett hus att leva i och något som tillfredsställer hjärtat.

Invandrarna (i Sverige) behöver oss svenskar för att lära språket och för att känna sig inkluderade och hemma. Vi behöver dem för att vidga vårt tänkande, för att lära oss leva med hjärtat, så att vi kan få dela med oss av vad Gud har givit oss.

Christer Lilliehöök

Vi öppnade vårt hem

Wiveka von Malmborg är sedan 1977 lärare vid Sveriges största AMU-center i Stockholm, där hon undervisar nästan enbart invandrare i svenska och samhällsorientering. Tidigare arbetade hon mycket med invandrare under sex år som lärare vid ett kommunalt vuxengymnasium. Hon och hennes man Oscar är bosatta i Djursholm, där Oscar är lärare på gymnasiet. Först ger Wiveka del av sina erfarenheter:

— Det gäller bara att vara sig själv med invandrare, att vara en vanlig människa. Många gånger får man mera värme tillbaka från invandrarna än vad man får från svenskarna. Men det beror inte på att svenskar inte kan ha samma värme utan på att de inte uttrycker sina känslor så lätt.

— Vi behöver de "tillskott" som invandrarna ger oss: en bit av sina egna kulturer, sin världsuppfattning, sina seder. Och de berättar om hur de har det i sina länder.

— Jag har hört invandrare säga: "Jag har bott här så länge och jag har aldrig varit i ett svenskt hem." Somliga har sagt att de inte haft någon kontakt alls med svenskar, inga svenska vänner. Vi har sedan tagit hem mina elever många gånger. Och

vi har bjudit med svenska vänner för att träffa dem. Vi gjorde ett försök att ha öppet hus för invandrare, men det kom bara två i stället för trettio.

— Egentligen blev det ändå bra, konstaterar Oscar, därför att vi då fick kontakt med Augustin från Zaire. Med honom och hans familj har vi haft mycket att göra sedan dess. (Intervjuaren kan tillägga, att de praktiskt taget ställt upp som faddrar för Augustin och hans familj och hjälpt dem mycket.)

— Jag blev erbjuden delpension för de återstående två åren, berättar Oscar. Men jag avböjde för att med den högre inkomsten bättre kunna göra en insats för Afrika, för en viss person. Flera av mina nära släktingar har varit missionslärare. Min bror dog som missionsläkare i Afrika. Därför har jag haft en vision för bl a Afrika. Vi har också själva funnit ett hopp i livet som vi vill ge vidare till alla gäster i vårt hem.

— Hos vissa av de elever jag haft har jag särskilt starkt känt hur oändligt väl de behövdde få del av det, tar Wiveka vid. Det är många som känt sig hopplösa, nere och isolerade.

— När jag började undervisa på kommunala vuxengymnasiet hade jag den inställningen att vi hade så mycket att lära ut, hade det så välordnat för människor. Det har jag fått rucka på totalt.

— En sak som blivit väldigt viktig för min egen del är att inte vara så kritisk mot människor som tycker och tänker annorlunda än jag. Det är så lätt att man någonstans i sitt hjärta är kritisk mot oliktänkande och sådana som uppför sig annorlunda. Det gäller inte bara invandrare.

Intervju: Nils-Erik Särnbrink

"När jag tänker på hur ensam och bortkommen jag själv kände mig i början, skulle jag önska att svenskar och 'gamla' invandrare kunde ställa upp som faddrar. Familjen är ofta det enda ställe där invandrarna känner sig trygga, och därför måste vi bygga på den. Tanken är att man tar hand om varandra. För hur mycket vi än bygger ut samhällets service, kan de anställda tjänstemännen aldrig ersätta den mänskliga värmen."

Lahja Exner, riksdagsledamot, intervjuad i 'Morgonbris' 1/81

Inte bara jobba och betala skatt

Sverige har ganska många politiska flyktingar. Prayong Pundurasi från Thailand är nog en typisk representant för denna stora invandrargrupp. Jag träffade honom först som elev till Wiveka von Malmborg och samtalande en kväll vidare med honom. Han säger att han förut kände till Sverige som ett land, där man kunde söka asyl både från vänster- och högerregimer och som ett demokratiskt land, där olika politiska riktningar får verka fritt.

Efter att ha varit lärare i Bangkok anslöt sig Prayong till kommunistpartiet i nordöstra Thailand, inte långt från hemstaden Sakon Nakorn, utbildade bondesoldater och deltog aktivt i den militära kampen. Men han

började tvivla på kommunistpartiet, framför allt därför att det styrdes från Kina. 1980 kom han till Sverige, där han hade en bror och vänner tidigare. Han var lycklig nog att få sin asylansökan bifallen på sex månader. Han utbildas nu vid AMU-center i Stockholm.

— Jag tycker att jag är ganska så mycket av en främling i Sverige. Det gäller både utseende, språk, kultur, mat och allting som är annorlunda. Jag har förstått att Sverige också har diskriminering, men jag har inte upplevt det direkt själv.

— Om man inte kan språket ordentligt, kan man inte förklara hur man känner och tänker. Om invandrare löser språkproblemet, då är det lättare för dem

att leva i Sverige. Det är det viktigaste problemet. Jag behöver läsa tidningen och se på "Rapport" varje dag för att förstå vad som sägs och vilka problemen är i Sverige. Jag försöker glömma engelskan så småningom och "sätta in" de svenska orden i stället.

— Jag hoppas att en dag återvända till Thailand. Men jag räknar med att få bo här de närmaste 5, 10, 20, eller 30 åren, om situationen i mitt land inte förändras.

— Jag tror att jag också kan påverka och utveckla samhället i Sverige, men i vilken grad är en annan fråga. Det är svårt att leva i Sverige utan att engagera sig. Det går inte bara att jobba och betala skatt. Man måste leva i samhället.

N.E.S.

Norsk arbetarveteran:

Frigör det mest progressiva

i människan

"Nu dagas det, bröder, det ljusnar i öster". Den tanken sprängde sig fram i en ung norsk arbetare en novembermorgon 1917. Han läste i tidningen hur arbetare och soldater kämpade på barrikaderna i Petrograd. Revolutionen hade börjat.

Den unge arbetaren var Hans Bjerkholt. Han fyller 90 år i år och firar jubileet med att ge ut en bok på eget förlag om sitt liv och sitt tänkande. Han kallar den: "*En ny dimension—Ett blad ur norsk arbetarrörelse.*"

"Jag föddes inte in i kommunismen", skriver Bjerkholt. Han berättar hur han växte upp som den femte i en barnskara på en bondgård. Det blev så småningom 14 barn i den familjen. Men fadern måste gå ifrån gården och ta jobb i industrin. Så råkade han ut för ett olycksfall och när företaget inte ville ta sitt ansvar för honom, fick Hans börja arbeta. Det var 12 timmars arbetsdag och han arbetade på omväxlande dag- och nattskift.

På lediga stunder under nattskiftet läste Hans och hans bror *Kommunistiska manifestet* och annan marxistisk litteratur. "Den kritik som Marx riktade mot kapitalismen stämde exakt med mina egna erfarenheter. Jag blev kämpande marxist."

HEDERSÖVERSTE I RÖDA ARMÉN

Bjerkholt var med och grundade Norges Kommunistiska Parti (NKP) 1923. 1928 ledde han den norska delegationen till Kominterns kongress i Moskva. Då blev han också "hedersöverste" i Röda armén. Det blev två Moskva-besök under 30-talet. På Börregårds pappersindustri med 2000 anställda ledde han en kommunistisk cell som tidvis behärskade hela det företaget. Senare blev han Fackliga centrals ombudsman i länet.

Under andra världskriget blev Bjerkholt arresterad och han satt i koncentrationsläger i Grini när Norge befriades 1945. Under efterkrigstiden besökte han Latinamerika och blev vän med revolutionära hamnarbetare i Rio de Janeiro.

Från sina utgångspunkter var Bjerkholt tidvis en aktiv fredskämpe. "Kommunism betyder fred. Den som är emot (det kommunistiska) systemet är också emot freden, en krigsförbrytare".

Också vid Kominterns kongresser slog den na-

tionella särarten igenom. "Olyckligtvis fick jag hotellrum i Moskva vägg i vägg med den tyska delegationen". Den diskuterade mer och mer högröstat tills man "fram på natten övergick till handgripliga argument och man tydligt kunde höra hur de hoppade upp på bordet och stolarna slog i väggen". Svenskarna var som sig bör mera högtidliga. "Karl Kilbom spatserade på huvudgatan med käpp och plommonstop. Men han blev utskälld som 'borgare' och ersatte plommonstopet med en rysk luva".

MARXISM OCH REALISM

När Bjerkholt 1950 besökte Caux i Schweiz var han medlem av NKP:s styrelse. "Inte ens de stora utrensningarna (under Stalin) hade rubbat min tro". Det som sedan hände förtjänar att återges med Bjerkholt's egna ord:

"Man kan inte rubba en övertygad marxist med argument. Den enkla orsaken är att motiven för hans tro inte ligger i förnuftet, men i upplevelser och känslor. Det gäller väl för alla människor att känslan och viljan är mera utslagsgivande än förnuftet. För att rubba en människas inställning måste man därför ut på djupare vatten än det intellektuella. De djupare motiven är rotade i känslan och viljan.

Det var denna realism jag mötte i Caux. Min kommunism kom jag inte fram till genom att läsa Marx. När jag som ung började arbeta på fabriken fick jag med detsamma en känsla av samhällets orättvisa fördelning av livets goda. Denna oreflekterade känsla blev medveten när jag började studera marxistisk litteratur. Det jag läste stämde med mina erfarenheter. Marxismen blev ett vapen för att rätta till det som var fel. Och marxismen förstärkte min önskan att förändra samhället. Det är förklaringen till att den kunnat erövra en tredjedel av världen. Det är också förklaringen till att den starkaste antikommunistiska propaganda gör så litet intryck på människor med marxistisk orientering.

KAPITALIST — EN MÄNNISKA?

Jag träffade en tysk fackföreningsman som varit ledande kommunist i mer än tjugo år. Han kom med en naiv och enkel fråga: Är du enig med mig om att kapitalisten också är en människa? Jo, svarade jag, men en särskild sorts människa.

Hans Bjerkholt bland hamnarbetarvänner i Brasilien.

Han varken kan eller vill förändra sina motiv, d v s profit och exploatering. Lenin hade en gång sagt att om kapitalisterna kunde förändra sina motiv så skulle det inte längre finnas grund för klasskampen.

Men i Caux mötte jag en ny faktor som varken Marx eller Lenin räknat med, nämligen det faktum att t o m hårdkokta kapitalister kunde ändra sin inställning. Jag såg det med egna ögon. Och som marxist var det min uppgift att orientera mig i 'den konkreta verkligheten', som vi alltid brukade säga. För marxismen är inte en dogm utan en vägledning för handling.

Skulle jag vara ärlig, måste jag fråga mig om inte detta var det samhälle jag alltid drömt om. Men var det sant? Frågan: vad är sanning? har ända sedan Pilatus' tid bara kunnat besvaras med ett personligt experiment. Jag menade att jag alltid varit ärlig i förhållande till partiet. Men det slog mig med en gång att den sortens ärlighet var tämligen relativ. Hur var det med absolut ärlighet? Nu var jag beredd att se på mitt liv i dess ljus.

ÖVERRASKANDE RESULTAT

Resultatet var överraskande. Genom att gå denna självkännedomens väg genom händelser och upplevelser i mitt liv blev jag knuten till en ny realitet – som jag senare förstod var Gud.

Denna etiska reningsprocess frigör det mest progressiva i varje individ och sätter in honom i en konstruktiv plan för en återuppbyggd värld.

Kapitalismen har svikit. Miljoner lever fortfarande i svält och nöd. Marxismen har miss-

lyckats, för den leder inte bara till ny ofrihet utan den föröder också ett lands materiella resurser. Det som vi behöver är en demokratisk gemenskap baserad på osjälviskhet. Världens resurser, vår teknik och vårt kunnande gör det möjligt att nå detta mål: att producera nog för allas behov, men inte för allas begär. Vi kan bygga upp en värld med fred, frihet och välfärd. Men det börjar med att vi lägger hörnstenen, som är den moraliska revolutionen i människans sinne."

GULDGRUVA

Så långt Hans Bjerkholt. Det brukar sägas att man inte kan lära sig mycket av förfäderna utan att varje generation måste göra sina egna misstag och lära sig av dem. Men helt säkert finns det undantag från den regeln. Om det finns unga människor i dag som vill lära sig av en veteran med 75 års internationell erfarenhet av det fackliga och politiska arbetet, då finner de en guldgruva i Hans Bjerkholts bok. Tyvärr är den redan utgången från förlaget, men om efterfrågan är tillräckligt stor får man verkligen hoppas att det blir en ny upplaga.

Översättning och kommentar: Bror Jonzon

"Jag tror ..."

Forts. fr. sid. 1

gera. Det gäller ekonomiskt, men där finns också tanken på att var och en skall kunna "förverkliga sig själv".

I den kultur som assyrier/syrianer företräder (och för den delen många andra invandrar-grupper) är det först och främst familjen man utgår från. Den skall fungera som gemenskap och sammanhang för flera generationer samtidigt. En satsning av ekonomiskt slag backas upp av familjegemenskapen. Startar någon en kiosk eller ett matställe räknar han självklart med att hela familjen hjälps åt. I de flesta fall har också beslutet om vad man skall göra varit familjens gemensamma.

I arbetet som familjepedagoger hade vi bland annat en mycket enkel målsättning: "Försök få folk att träffas!" Det kanske inte är mycket man kan säga eller företa sig. Men man kan visa att man bjuder till att acceptera och förstå varann. Vi brukade träffas i olika bostadsområden med sex till tio assyrisk/syrianska kvinnor som bodde nära varann, och tre - fyra svenskar. Oftast träffades vi i hemmen. Som mest hade vi sju eller åtta sådana grupper igång. De kom tillsammans med en viss regelbundenhet, ungefär sex - åtta gånger, beroende på intresse och möjligheter.

Genom tolk kunde vi berätta saker om Sverige som de nykomna gärna ville veta. Om skola, daghem, historia, natur, matlagning. De kunde berätta något för oss om sin tillvaro. Det var inte alls märkvärdigt vad vi gjorde. Men vi kunde bli naturliga med varann och vi fick ett utbyte. Framför allt detta att träffas i hemmen kändes riktigt.

Nu när tjänsterna som familjepedagoger är under avveckling, har jag övergått till att arbeta som församlingsassistent. Men jag har tagit med mig intresset för fortsatt kontakt med assyrier/syrianer. Den behöver utökas och uppmuntras, inte minst i kyrkor och församlingar. Det är ett faktum att det i vår stad finns många

murar mellan svenskar och assyrier/syrianer.

Ibland ordnar vi utflykter tillsammans med den syrisk-ortodoxa kyrkan. Vi reser ut med buss och ser på någon intressant och vacker plats. Vi har med oss matsäck och äter den ute i en skogsbacke om vädret tillåter. Assyrier/syrianerna har ett stort och generöst sätt att göra i ordning matsäck och bjuda på den. De äter mycket bröd, ost, yoghurt, frukt och grönsaker. De skrattar ibland åt hur svenskarna "brer sig var sin smörgås och äter upp den själva"!

Min man och jag har fortsatt kontakterna med ett par av familjerna jag lärde känna som familjepedagog. Vi har bjudit hem dem och de oss. Visserligen är det alltid lite mödosamt att få en tid som passar, hitta på vad man skall bjuda på, kanske finna någon som tolkar. De yngre lär sig ganska snabbt svenska, och då blir det lättare att umgås. Men med allt detta som är en viss tröskel att komma över är det ändå värt att fortsätta.

Jag trodde aldrig att det kunde vara möjligt att komma så nära människor från en så pass annorlunda kultur. Man pekar på olika klyftor i samhället, inte minst mellan högutbildade och lågutbildade. I grupperna där vi träffades för att lära känna kvinnorna kunde det vara en av åtta som över huvudtaget hade gått i någon skola. Men de hade mycket att ge oss ändå. Kanske var det framför allt att de ställde oss svenskar inför en ny dimension, tack vare sin tro. Syrianernas kyrka och tro är oerhört starkt förenade med allt det som betyder något i deras kultur.

Svenska socialarbetare, lite hårdkokta och inte särskilt religiösa, har ibland gjorts perplexa av uttryck som: "Vi tackar Gud för Sverige! Vi tackar Gud för att ni svenskar har tagit hand om oss!"

- Det har varit fantastiskt roligt och berikande att arbeta med de här uppgifterna, sammanfattar Barbro Elmstedt. Det har inte bara varit tjänstemannaplikt, det har varit något som

hjälp till att bygga upp en vänskap. Jag tror jag har haft en viss nytta av erfarenheter jag gjorde i min ungdom. När jag först kom till England kunde jag bara se allt som var fel, smutsigt och opraktiskt. När jag kom tillbaka andra gången för att stanna längre, hade jag lärt mig att sluta jämföra. Då kunde jag börja upptäcka, uppskatta och lära mig något nytt av ett annat folks sätt att leva.

Intervjuare: Gerd Jonzon

VÄCKA AMERIKAS SAMVETE

"En värld i nöd - är vi fria nog att ha omsorg? (A world in need - Are we free enough to care?) är temat för en aktion våren 1982 för Nordamerikas moraliska upprustning.

Richard Ruffin, en av inbjudarna, skriver: "Syftet är att väcka Amerikas samvete och ge vårt land en vision av hurdan världen skulle kunna bli. Vi vill samla en grupp av män och kvinnor som är så pass fria från självupptagenhet att de kan bli instrument till förändring."

Aktionen började i Portland på västkusten den 8 mars, fortsätter 31 mars - 12 april i Minneapolis - St. Paul, mitt i USA:s svenskbygder, och 20 april - 7 maj i Washington D.C.

Ett hundratal personer från USA och 15 andra länder deltar. Bl a kommer delegationer från Västindien och Soweto, Sydafrika. En rad europeiska länder är representerade, bland dem Norge och Sverige.

I Amerika blir man mer och mer medveten om att Europa och USA behöver komma närmare varandra. Därför planeras amerikanskt deltagande i sommarens konferens i Caux, Schweiz. Den 16 - 18 juli blir det ett symposium i Caux kring temat "Nya mål och vidare perspektiv för Europa och Nordamerika".

B.J.

Om bitterhet, rasism och läkedom

Det är nästan 14 år sedan jag kom till Norrbotten för att ta en tjänst vid Gällivare lasarett. De här åren har gett mig erfarenheter både som läkare, administratör och arbetsledare. Jag fann snart att patienternas bästa krävde ett smidigt fungerande samarbete så att våra resurser verkligen kom till rätt användning. Ett sjukhus är en värld i miniatyr – vi finner där samma mekanismer som i samhället i stort.

Erfarenheterna från min arbetsplats övertygade mig om att all sorts bitterhet är ett hinder i vägen för framsteg. Egentligen kan jag bara vara effektiv om jag är fri från bitterhet.

INVANDRARE I EGET LAND

Jag upptäckte här uppe att jag var invandrare i mitt eget land. Dels kom jag söderifrån. Dels var jag svenskspråkig bland finskspråkiga som funnits i Tornedalen med omnejd innan svenskarna kom dit. Jag befann mig också bland samer, ett folk som bebott landet mycket längre än vi svenskspråkiga.

Mer och mer har jag lärt känna traktens kultur, särskilt tack vare vänner som berättat för mig. De är tillräckligt goda vänner för att också berätta om de fel som de styrande svenskarna gjort – både genom att försöka utrota det finska språket på den svenska sidan om gränsen och genom att försvåra fortlevandet av samernas minoritetskultur.

Jag har fått hjälp till hemkänsla och trivsel i trakten genom att jag alltid tagits emot med överväldigande gästfrihet i de hem jag besökt. Att jag bemödat mig om att studera finska har också hjälpt mig få kontakt.

För inte länge sedan såg jag ett skådespel i Gällivare, uppfört av samer och en eskimå. I skickligt spelade scener skildrades svenskarnas framfart på Nordkalotten. Eskimån kom med

slutklämmen: "Den vite mannen är galen!"

Jag tänkte på miljöförstörelsen och på faran för krig, och jag kunde inte annat än ge honom rätt. Jag gick fram till en av de ansvariga för föreställningen och sa att jag helst skulle ha velat be om förlåtelse från scenen på svenskarnas vägnar. En känsla av bitterhet över hur denna landsända exploaterats och utgjort en källa för råvaror och arbetskraft åt övriga landet kom över mig, liksom den gjort många gånger tidigare.

RESA TILL AUSTRALIEN

Så fick jag tillfälle att fara till Australien under en längre ledighet. Jag besökte vårdcentraler för landets urbefolkning och fann att stora delar av den befolkningsgruppen lever i misär och ohälsa. Medellivslängden är inte mer än något över femtio år. Språken som de talar är i fara att dö

ut, och många känner ingen stolthet över sin egen kultur.

I januari 1982 var jag ännu i Australien och kunde delta i ett seminarium om rasfrågor vid en konferens för moralisk uppbyggnad i Melbourne. När jag lyssnade till företrädare för både urbefolkningen och de vita, märkte jag hur nedtyngd jag var av mitt eget folks och "den vite mannens" skuld. Jag trodde visserligen inte att jag personligen hade något att förebrå mig. Men jag kunde inte bortse från att jag fått min goda utbildning tack vare mitt lands rikedomar. Vårt utnyttjande av samernas gamla landområden hade bidragit till att vi ökat våra rikedomar. I stället för att ständigt vara nedtyngd av skuldskänslan beslöt jag mig nu för att helhjärtat ta emot förlåtelse, också på mitt folks vägnar. Det traditionella uttryckssättet bland kristna här i Norrbotten skulle kanske vara att "all vår skuld får dränkas i nådens hav".

LYSSNA TILL ANDRA RASER

Det var för mig också en stor hjälp att lyssna till människor av andra raser. De sa att de inte ansåg att det var de vita som var problemet, utan materialismen i alla människor, var den än förekommer.

Djupt gripen blev jag av att finna hur svarta australier förlåtit de vita och börjat söka vägar för en gemensam bättre framtid. Detta stod fram i så mycket större kontrast som jag redan träffat på uttalad rasism bland vita i Australien.

Dessa upplevelser och flera andra, där jag såg människor finna läkedom för sina sår av djup bitterhet, gav mig ny frihet och nya perspektiv. Det stod klart för mig, att om jag väntar mig bitterhet och finner den berättigad, och inte försöker läka den hos människor av andra kulturer, så kan också det vara en form av rasism.

Maria Moberger

Eldplatsen av Paulus Utsi

*Vår kultur är en härd
i härden glöder bränder
Från bränderna stiger rök
som lockar*

*Blås på bränderna
så de inte slocknar!
Rör om så det lyser till!
Lägg på ved och ris
så glöden orkar värma
och vår kultur fortleva!*

(diktsamlingen Giela Giela)

Vägra hata när andra hatar

Ny Värld publicerar i utdrag ett tal hållet av Zimbabwes vice premiärminister S Muzenda den 13 februari i år, alltså mitt i den kris som uppstod när man fann stora vapenförråd gömda i landet. Talet hölls i staden Que Que och publicerades i *People's Weekly*, en tidning som utges av Zimbabwes informations- och turistministerium.

Innevarande år, 1982, har av vår premiärminister och vårt folk proklamerats som "Gore re Bindura Zvinhu" (Förändringens år). Hela vårt parti, vårt folk och vår regering gläder sig åt den nya situationen, där den politiska makten ligger i våra egna händer. Nu skall en nationell och social befrielserevolution inleda en ny period i vårt lands historia, en period när vi ser frukterna av den kamp för rättvisa och frihet, där våra föregångare under generationer satte sina liv på spel.

Vad vi nu behöver är ett helt nytt tänkande, en inre moralisk revolution som går ut på att vi tänker och lever som bröder. Om vi lever rätt, tänker vi rätt. Man kan inte leva krokigt och tänka rätlinjigt.

Försoning är styrkans politik. Det betyder inte att sträva efter "fred till varje pris". Det är inte ett förtäckt försök att bevara status quo. Det är inte en förklädning i vars skydd vi kan hämnas gamla oförrätter. Inte heller betyder försoning att andra skall förlika sig med vad jag och min grupp vill, eller att andra skall förändras medan jag förblir likadan.

Försoning är det bästa sättet att bemöta fiender. Att likvidera dem är bara detsamma som att mångfaldiga hatet. Att utmanövrera dem leder bara till kupp försök och misstänkliggöranden. Försoningens politik har kraften att göra fiender till vänner och kamrater i en gemensam uppgift — att bygga upp Zimbabwe.

En ny anda, verklig försoning, kostar något. Det som splittrar oss är inte först och främst stam- eller partimotsättningar. Splittring kommer från hat, fruktan och själviskhet. Försoningen tar itu med sådana splittrande krafter.

Försoning är den revolutionära andan som vägrar att hata när andra hatar, den kraft som slutgiltigt likviderar gamla oförrätter genom att de blir glömda och förlätta.

En ny vision av människornas broderskap har inspirerat många män och kvinnor att förändra världen. Det broderskapet utesluter inte något parti, någon stam eller ras. Det omfattar alla. Det utvecklas i sunt och lyckligt familjeliv i våra hem, i butikerna där vi handlar, i gårdarna på landet och i vår industri — överallt där folk vill dra åt samma håll. Kampen är vunnin den dag då tillräckligt många erkänner och vill ha absolut ärlighet, renhet, osjälviskhet och kärlek som normer och så kämpar för vad som är rätt, i stället för att tvista om vem som har rätt.

En av våra landsmän som älskade vårt folk och gav sitt

Utgivarkorsband

liv i kampen för frihet och enighet sade en gång: "En strid utkämpas för Zimbabwe mellan brobyggare och brosprängare. Jag har tillhört ett av lägren och bekämpat dem som tillhört något annat. Nu tillhör jag inte längre någons läger. Jag tillhör Zimbabwe." Den mannen hade funnit en kraft som befriade honom från allt gammalt hat och gjorde honom till en ny människa för ett nytt Zimbabwe. (Personen som Muzenda syftade på var Arthur Kanodereka, mest distisk präst, dödad i december 1978. Red:s anm.)

Låt oss nu sända ut en appell till alla människor som vill vara brobyggare för ett nytt Zimbabwe! Ett enat Zimbabwe, där människorna lever i fred med varandra, blir en brobyggare i Afrika och för hela världen. Vi *vill* bygga upp ett nytt Zimbabwe och bara vi själva *kan* bygga det. Jag vill be er alla som älskar vårt land att ta med er visionen av ett nytt Zimbabwe och låta den nå ut till världen.

NÅGOT ATT LEVA FÖR?

Nästa nummer av *Ny Värld* utkommer i juni. Redaktionen välkomnar personliga bidrag kring frågorna:

Har vi något att leva för?
Vad ger oss hopp?

Materialet bör vara red. tillhanda senast den 13 maj under adress: Sveavägen 34, 6 tr, 111 34 Stockholm.

CAUX: Årets konferens har temat Brådskanie — moralisk och andlig utveckling. Konferensen pågår under tiden 10 juli — 29 augusti. Upplysningar om de olika konferensavsnitten under sommaren ges genom *Idé och Kultur*, Stockholm, tel. 08/10 34 56.

Ny Värld, organ för Stiftelsen för Moralisk uppbyggnad, utkommer med 6 nummer per år. **Utgivare:** Idé och Kultur, Sveavägen 34, 6 tr, 111 34 Stockholm. Tel. 08/10 34 56. **Prenumerationspris** per kalenderår: Sverige och Finland Skr 35:—, postgiro 70 98 70-0, Idé och Kultur, Stockholm. **Lösnummerpris:** Skr 3:50. **Ansv. utgiv.:** Lennart Sjögren. **I redaktionen:** Håkan Ahlman, Gunlög Fur, Bror och Gerd Jonzon, Nils-Erik och Ann-Kristin Särnbrink. **Produktion:** Lars Rengfelt. **Distribution:** Alf Söderlund. ISSN 0347-2272. Schmidts Boktryckeri AB, Helsingborg 1981.